

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
Agencija za predškolsko, osnovno
i srednje obrazovanje

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
Агенција за предшколско, основно
и средње образовање

ЗАЈЕДНИЧКО ЈЕЗГРО
НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА
ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКУ ОБЛАСТ
ДЕФИНИСАНУ НА ИСХОДИМА УЧЕЊА

Мостар, 2015.

ЗЈНПП за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења

Водитељка пројекта:

Мр сц Марија Налетилић

Спољни сарадници:

Др сц Бранко Сливар
Владимир Милекшић

Пројектни тим:

Маја Стојкић, директорка Агенције за предшколско, основно и средње образовање
Марија Налетилић, водитељка пројекта, шефица Одјељења за ЗЈНПП
Даница Васиљ, замјеница водитељке, стручна савјетница за разредну наставу
Жанета Џумхур, шефица Одсјека за анализу, статистику и ИТ подршку
Јасминка Нало, стручна савјетница за матерњи језик
Џенана Хусремовић, Филозофски факултет Сарајево, Одсјек психологије

Радна група:

Мр сц Марија Налетилић
Даница Васиљ, проф.
Др сц Џенана Хусремовић
Мр сц Жанета Џумхур
Јасминка Нало, проф.
Паулина Хрсто, проф.
Аземина Богдановић, проф.
Емир Салиховић, педагог
Аднан Нухић, проф.
Митхад Парић, проф.
Делфа Крижанац, проф.
Харис Дураковић, проф.
Миро Павличевић, проф.
Славојка Рибар, проф.
Ивица Јозић, проф.
Енес Џемиџић, проф.
Сафет Салчиновић, учитељ
Мирза Чехајић, проф.
Милија Марјановић, проф.
Миладин Илић, проф.
Зоран Лимић, проф.
Маја Антић, проф.
Душан Јотић, проф.
Симо Тешић, проф.
Стипе Врљић, проф.
Јасмина Рибичић, проф.
Изет Нумановић, проф.
Ејуб Алагић, проф.
Ермин Драгољ, проф.
Слободан Ристић, проф.
Ивана Шимовић, васпитачица

Пројекат подржала Мисија ОЕБС-а у БиХ

Напомена:

Изрази који су написани само у једном граматичком роду односе се подједнако на женски и мушки род.

САДРЖАЈ

Увод	4
Заједничко језгро наставних планова и програма за стране језике дефинисано на исходима учења Табеларни приказ области, компоненти и исхода учења	6
Шематски приказ области и компоненти	21
Кључне компетенције – прожимајуће теме за друштвено-хуманистичку област.....	22

УВОД

Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО) израдила је *Заједничко језгро наставних планова и програма (ЗНПП) за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења*. Друштвено-хуманистичка област састоји се од сљедећих наставних предмета: Природа и друштво, Историја, Географија, Психологија, Педагогија, Логика, Социологија, Филозофија и Грађанско образовање/политика и привреда. Када су у питању наставни предмет: Природа и друштво, а затим Географија, који дијелом припадају друштвеним наукама, а дијелом проучавању природе планирано је да се НПП-и за побројане наставне предмете могу урадити на основу ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област и ЗНПП-а за проучавање природе, одакле се могу преузети исходи учења. На основу ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област такође се могу израдити НПП-и за наставне предмете: Психологија, Педагогија, Логика, Социологија и Филозофија. У току је израда ЗНПП-а за предмете: Историја и ЗНПП-а за Грађанско образовање, дефинисане на исходима учења.

ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења урађена је по већ утврђеној методологији развоја ЗНПП-а, односно дефинисане су области које се састоје од компоненти, а за сваку компоненту дефинисани су исходи учења¹, те за сваки исход учења дефинисани су показатељи, уважавајући специфичности друштвено-хуманистичке области. Индикатори су дефинисани у складу са развојним узрастом дјетета на крају предшколског васпитања и образовања (узраст од 5/6 година), на крају трећег разреда (узраст од 8/9 година), на крају шестог разреда (узраст од 11/12 година), на крају деветогодишњег васпитања и образовања (узраст од 14/15 година) и на крају средњошколског васпитања и образовања (узраст од 18/19 година). У периоду од марта до јуна 2013. године реализован је процес израде Документа, а крајем септембра 2014. године завршене су јавне расправе на цијелом подручју БиХ гдје су васпитачи, учитељи, наставници и професори, директно укључени у васпитно-образовни процес, имали увид у Документ и прилику да дају коментаре, након чега је урађена ревизија Документа, како би израдили коначну верзију.

Полазна основа за израду *ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења* јесте *Идентификација кључних компетенција и животних вјештина у БиХ (2011)*, те резултати анализе важећих НПП-а у БиХ, Словенији, Хрватској и САД.

Током дефинисања *ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења* учествовали су представници педагошких завода, Завода за школство Мостар, Педагошке институције Брчко дистрикта БиХ, Завода за школство Словеније, васпитачи, учитељи, наставници, средњошколски професори, универзитетски професори и стручни савјетници Агенције за предшколско, основно и средње образовање.

При дефинисању мјерљивих, конкретних и јасних исхода учења и показатеља² Радна група користила је активне глаголе у презенту, на основу ревидиране Блумове таксономије, који одражавају знање, вјештине и ставове, односно компетенције важне за живот у 21. вијеку.

Основа учења друштвено-хуманистичке области јесте:

- разумијевање услова живота и рада у прошлости и садашњости, како би се ученици оспособили за живот и рад у будућности;
- учење о људима, односима међу њима, односу људи према свијету који их окружује, о културном развоју човјека и друштва, као и проучавању и вредновању прошлих и актуелних догађаја, анализирању питања која се односе на постизање праведних и миротворних међуљудских односа и друштвених односа;
- вредновање и чување културне баштине свога завичаја, државе, европске и свјетске културне баштине;
- анализирање друштвених система, просторне структуре, културног наслеђа, вјерске и културне традиције и вриједносне системе који су дио људског живота, и који га обликују;

¹ Видјети у прилогу 1. Области, компоненте и исходи учења и прилог 1.1 Шема области и компоненте

² Бројеви дефинисаних исхода у Документу прате показатеље под истим бројем али за различит узраст

- оспособљавање за чување и унапређење животне средине;
- бављење питањима идентитета, очувања и квалитетнијег властитог здравља и заједничког живота у школи, породици и друштву;
- усвајање рјечника који омогућава самостално тражење, развијање и кориштење знања о друштвено-хуманистичким питањима; и
- разматрање питања различитости и једнакоправности појединаца, полова, култура, раса, вјера и социјалне неједнакости.

Знање, способности и вриједности стечене унутар друштвено-хуманистичке области представљају основу за учеников одговоран однос према самоме себи, према другима и према свему што га окружује. Та знања, способности и вриједности помажу у обликовању властитог идентитета, у разумијевању и прихватању културних, религијских, националних, расних, социјалних, полних, родних и других различитости, те за ефикасно и одговорно учешће у друштвеном животу.

Такође, уврштене су кључне компетенције: као што су: социјална и грађанска компетенција, самоиницијатива и предузетничка компетенција, културна свијест и културно изражавање, те креативно-продуктивна компетенција. Побројане кључне компетенције укључене су у Документу као прожимајуће теме за друштвено-хуманистичку област у дефинисаним показатељима.³

Циљ *ЗНПП-а за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења* јесте истраживати и разумијевати друштвене односе и процесе у прошлости и садашњости, те промишљати о њиховој важности за будућност, развијати способност критичког кориштења различитих извора информација, упознати се са својим грађанским правима и обавезама у демократском друштву, развијати способност тумачења друштвено-географских појава и процеса на локалном, регионалном, државном и свјетском нивоу, усвајати знања, способности, вјештине и вриједности које омогућавају ефикасно и одговорно учешће у друштвеном животу и преузимање улога и одговорности у личном, породичном и јавном дјеловању, разумјети основне егзистенцијалне и етичке погледе и изграђивати своје властите погледе, развијати способност увиђања посљедица својих и туђих ставова и поступака, стицати позитиван став и оспособљеност за цјеложивотно учење и трајну изградњу самих себе и личног идентитета у времену великих промјена и плурализма.

---

³ Видјети у прилогу 2. Кључне компетенције – прожимајуће теме за друштвено-хуманистичку област

ЗЈНПП за друштвено-хуманистичку област дефинисану на исходима учења

Област 1: ПОЈЕДИНАЦ, ДРУШТВО, КУЛТУРА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈА				
Компонента 1 ИДЕНТИТЕТ, ПОЈЕДИНАЦ, ДРУШТВО И ЉУДСКА ПРАВА				
1. Анализира етнички и културни идентитет у односу према културним идентитетима у држави, Европи и свијету; 2. Процјењује како породица, религија, пол, етничка припадност, национална припадност, друштвено-економски статус, и остали групни идентитети и културни утицаји доприносе развоју појединца; 3. Тумачи права на људско достојанство, слободу и једнакост, те препознаје универзалност људских права.				
Показатељи области кључних идеја и детаља у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1. Описује карактеристике чланова уже и шире породице	1. Описује културне навике у породици	1. Разликује идентитете који се стичу рођењем и оне који се могу бирати	1. Разликује властити идентитет од осталих идентитета, те препознаје вишеструкост идентитета појединца	1а. Анализира друштва и културе у различитим дијеловима свијета 1б. Разликује властити идентитет од осталих идентитета, те образлаже вишеструкост идентитета појединца
2. Препознаје начине живота и улоге у породици, вртићу, јавном мјесту	2. Описује празнике који се славе у породици, школи и држави	2. Описује религијске обреде и обичаје у животу људи	2. Објашњава искуства лица из другачијих културних, религијских, етничких, националних, друштвено-економских и осталих групних перспектива и оквира	2а. Анализира животна питања која утичу на појединце и групе 2б. Даје критички осврт о утицају друштва и културе на развој идентитета појединца
3. Препознаје да сваки појединац живи у групи, те да сви чланови имају одређена права и обавезе	3. Препознаје своја права и дужности, те права и дужности људи у окружењу	3. Препознаје основна људска права, те описује своја права и дужности, као и права и дужности људи у непосредном окружењу	3а. Објашњава основна људска права и њихову универзалност. 3б. Анализира позитивне и негативне стране Интернета и других медија	3а. Аргументује о вриједностима, достојанству и слободи људи и неопходности институционалне заштите људских права 3б. Даје критички осврт на појмове предрасуда, дискриминације и друге облике нељудског и неправедног понашања 3с. Даје критички осврт на

				злоупотребу интернета и других медија којима се угрожава достојанство и безбједност људи
Компонента 2				
НАСТАЈАЊЕ, ШИРЕЊЕ И ПРИХВАТАЊЕ КУЛТУРА				
<p>4. Објашњава како су језик, историја, вјеровања, усмена предања и умјетност одраз културе, и како утичу на понашање људи који живе у одређеној култури;</p> <p>5. Разумије/анализира начине и посљедице ширења култура, те сложеност њиховог ширења и утицај на вриједности и вјеровања;</p> <p>6. Објашњава важност уважавања култура унутар и између група;</p> <p>7. Објашњава културно наслеђе, као што су: народни обичаји, норме, друштвене институције, умјетност и табуи и анализира њихово схватање у садашњости и/или прошлости;</p> <p>8. Анализира улогу појединца у очувању природне и културне баштине у завичају, домовини и свијету.</p>				
Показатељи области кључних идеја и детаља у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
4. Препознаје елементе свакодневног живота људи, важне у животу заједнице у којој живи	4. Препознаје сегменте свакодневног живота и карактеристике културе у којој живи	4. Пореди чињенице о животу у културама из прошлости са својим животним/културним окружењем	4. Користи информације о властитој и другим културама и повезује их са познатим ситуацијама	4. Дају критички осврт на властиту и друге културе стављајући их у друштвени контекст
5. Препознаје властиту ношњу из окружења	5. Препознаје богатство култура у народним ношњама, плесовима, играма, храни, језику и сл.	5. Разликује начине и посљедице ширења култура (нпр.: грчке, римске...)	5. Објашњава улогу и допринос појединаца и група у процесу ширења културних утицаја на вриједности и вјеровања	5а. Даје критички осврт о улози и доприносу појединаца и група у процесу ширења културних утицаја на вриједности и вјеровања 5б. Процењује посљедице утицаја култура на вриједности и вјеровања
6. Препознаје добра дјела која су сама учинили	6. Препознаје шта су добра дјела која су сами учинили и описује значај чињења добрих дјела	6а. Препознаје лица или организације које чине добра дјела 6б. Препознаје друштвено прихватљиво и неприхватљиво понашање унутар и изван окружења	6а. Описује на који начин културолошки различите групе могу да сарађују у сврху унапређења опште добробити 6б. Упоредиће своје културолошке групе са обиљежјима других група унутар мултикултуралног друштва	6а. Просуђује о одређеним културолошким реаговањима у односу на питања из живота људи. 6б. Анализира како групе, друштва и културе тумаче људске потребе и односе

7. Препричава својим ријечима важност празника, обичаја и неких других догађаја из непосредног окружења	7. Описује како се прослављају вјерски и други празници у животној заједници	7а. Објашњава обичаје и традицију у културама у времену и простору 7б. Дискутује о свом завичају и његовој прошлости – културној и историјској	7а. Анализира културна насљеђа (норме, обичаји, културне творевине, празници, друштвене институције, забране) некад и сад 7б. Осмишљава идеје за промоцију културно-историјског насљеђа	7а. Анализира историјски развој културолошког утицаја на човјечанство 7б. Истражује обиљежја културног насљеђа с аспекта контекста, времена, локалитета
8а. Наводи исправно понашање очувања културне баштине 8б. Именује установе које се баве очувањем културне баштине	8. Препознаје понашања којима појединци доприносе очувању културне баштине	8. Објашњава начине заштите и очувања културне баштине	8. Описује установе и организације које се баве очувањем културне баштине и њихов значај	8а. Процењује могући развој односа друштва и културе и њихов узајамни допринос 8б. Анализира начине прилагођавања култура друштвеним и природним промјенама

Компонента 3

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА НА ЛОКАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

9. Објашњава како језик, умјетност, вјеровања и други елементи културе и друштвених појава утичу на глобализацију и обрнуто;
10. Утврђује повезаност локалног и глобалног, традиционалног и модерног-постмодерног, већинског и мањинског, духовног од материјалног, етничког и мултикултуралног;
11. Утврђује како појединци, групе, народи и нације утичу на глобалне односе, догађаје и промјене.

Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:

Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
9а. Препознаје да постоје различити језици. 9б. Наводи гдје се све сусрећу са другим језицима користећи лична искуства и искуства других 9с. Препознаје елементе властите културе	9а. Препознаје примјере гдје језик, умјетност, музика, вјеровања и други елементи културе помажу глобалном разумијевању 9б. Препознаје елементе властите културе које дијели с елементима културе из окружења	9а. Описује примјере гдје језик, умјетност, медији или вјеровања помажу глобализацији 9б. Објашњава елементе властите културе које дијели с елементима културе из окружења	9а. Објашњава како језик, умјетност, медији или вјеровања утичу на разумијевање друштвених појава 9б. Објашњава утицај глобализације на зближавање народа и култура	9а. Анализира друштвене промјене с утицајем различитих култура на глобалном нивоу 9б. Даје критички осврт на културолошки аспект ставова према друштвеним појавама
10. НП	10. Разликује традиционално од савременог, духовно од материјалног у свакодневном животу	10. Објашњава повезаност традиционалног и савременог, духовног и материјалног,	10. Објашњава утицај глобализације на културу, кориштење природних ресурса, квалитет животног окружења на	10а. Критички просуђује глобализацију и њене утицаје 10б. Критички просуђује односе

		етничког и мултикултуралног у времену и простору	локалном нивоу	међу групама и народима
11. НП	11. НП	11а. Препознаје утицај међународних организација на процес глобализације 11б. Објашњава утицај технолошког развоја на процес глобализације	11а. Објашњава улогу међународних организација и мултинационалних компанија у процесу глобализације 11б. Објашњава улогу и утицај технолошког развоја на процес глобализације	11а. Процењује улогу и утицај међународних организација и мултинационалних компанија на процес глобализације 11б. Даје критички осврт о утицају технологије на глобализацију

Област 2: ВРИЈЕМЕ, КОНТИНУИТЕТ И ПРОМЈЕНЕ				
Компонента 1 ИСТОРИЈСКА РАЗДОБЉА, ЊИХОВА ПОВЕЗАНОСТ И УТИЦАЈ НА СЛИЈЕД ДОГАЂАЈА				
1. Објашњава повезаност кључних догађаја и процјењује трајање идеја у времену; 2. Разликује узроке и посљедице, те међузависност појава и процеса, континуитета и промјена у развоју друштва; 3. Истражује историјска раздобља, како би разумио њихов утицај на слијед догађаја.				
Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1. Препричава својим ријечима догађај из прошлости из непосредног окружења	1. Препознаје кључне догађаје из прошлости у непосредном окружењу	1а. Описује кључне догађаје или елементе унутар историјских контекста 1б. Назначава слијед догађаја и временски оквир 1с. Врши једноставна поређења како је изгледао неки аспект друштва (религијски, културни, привредни) у прошлости и у садашњости	1а. Објашњава кључне догађаје и њихову повезаност на регионалном и европском нивоу 1б. Објашњава интеракцију међу културама у свијету 1с. Упорјеђује аспекте друштва у прошлости, користећи различите врсте извора	1. Анализира повезаност кључних догађаја и процеса на глобалном нивоу 1б. Истражује однос и људску дјелатност у прошлости и садашњости с утицајем на будућност 1с. Упорјеђује аспекте друштва у прошлости, користећи различите изворе
2. Препознаје догађаје који припадају прошлости, садашњости и будућности	2. Наводи важне личности из прошлости које су утицале на промјене у друштву	2а. Идентификује примјере утицаја прошлости на садашњост 2б. Наводи разлоге за настанак кључних догађаја и објашњава посљедице и промјене које су настале у одређеном контексту 2с. Препознаје шта је из прошлости остало сачувано до данас	2а. Разликује узроке и посљедице по важности, категоризује их у односу на локални-глобални, краткорочни-дугорочни, директни-индиректни 2б. Илуструје сазнање да промјена и развој не значе увијек и напредак 2с. Објашњава шта је из прошлости остало сачувано до данас	2а. Анализира однос узрока и посљедица одређеног догађаја с акцентом на вишеструке узроке 2б. Расправља о друштвеним и економским учинцима промјена и криза које су проузроковали одређени феномени (кретивна)

3.НП	3. Описује мјеста, људе и догађаје из прошлости у свом окружењу	3а. Препознаје различита мишљење од чињеница о неком догађају 3б. Користи одговарајуће податке из различитих извора, организује их логички и хронолошки	3а. Одређује историјске догађаје који су релевантни за данашња збивања (историјска су им претача) од оних који то нису 3б. Тумачи догађаје и питања из прошлости у оквиру одговарајућег контекста, како би демонстрирао да људи у различитим временима и на различитим мјестима гледају свијет другачије 3с. Користи различита средства за реконструкцију прошлости	3а. Примјењује идеје, теорије и начине историјских испитивања при анализи историјских и савремених догађаја, те информисе и процјењује дјеловање у односу на одређена питања 3б. Користи различита средства за реконструкцију прошлости
------	---	--	---	--

**Компонента 2
ДРУШТВО У ВРЕМЕНУ**

4. Упоредује аспекте друштва (привредне, културне, религијске, политичке, као и свакодневни живот) кроз различите контексте у времену и историјском раздобљу;
5. Објашњава утицај појединца, идеја и догађаја на развој друштва у прошлости и садашњости.

Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:

Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
		4. Повезује услове живота са карактеристикама друштва и друштвених односа	4. Идентификује обиљежја друштва и простора око нас у прошлости и садашњости (нпр.: облачење, намјештај, уређаји, предмети из окружења, занимања људи, изглед отвореног и затвореног простора, живот на селу и у граду и сл.)	4. Описује обиљежја друштва и простора око нас у прошлости и садашњости (нпр.: облачење, намјештај, уређаји, предмети из окружења, занимања људи, изглед отвореног и затвореног простора, живот на селу и у граду и сл.)

5. Препознаје историјске личности из непосредног окружења	5. Наводи историјске личности из непосредног окружења	5. Препознаје појединце, идеје и одлуке које су утицале на развој друштва	5. Објашњава вриједности појединца, идеја и догађаја у обликовању друштва	5. Процењује утицај одређених личности у историји, утицај идеја, људских интересовања и вјеровања
---	---	---	---	---

ОБЛАСТ 3: НАУКА И ТЕХНОЛОГИЈА, ПРИВРЕДА И ЗАШТИТА ОКОЛИНЕ				
Компонента 1				
ВАЖНОСТ РАЗВОЈА НАУКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ ЗА ПРИВРЕДУ				
1. Анализира међузависност научно-техничких достигнућа и развоја привреде; 2. Процењује економске ресурсе и потребе, понуду и потражњу роба и услуга и потрошњу; 3. Објашњава улогу науке и технологије у развоју привреде.				
Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1. Именује занимања људи у окружењу	1. Описује занимања људи на селу и у граду	1а. Описује привредне дјелатности завичаја и државе 1б. Препознаје етичке вриједности предузетника	1. Препознаје облике понашања предузетника и облике друштвених предузећа	1. Израђује пројекте из привреде који обухватају примјену научно-техничких достигнућа
2. Препознаје употребну вриједност новца као средства плаћања	2. Објашњава употребу новца у непосредном окружењу	2. Израђује буџете за управљање личним новчаним средствима	2. Утврђује приоритете потрошње с обзиром на расположиве ресурсе	2а. Осмишљава и израђује бизнис план 2б. Процењује важност потрошачке етике и борбе против манипулације
3. Именује примјере техничких постигнућа	3. Објашњава употребу технолошких постигнућа у непосредном окружењу	3. Препознаје примјере утицаја науке и технологије на развој привреде у завичају и држави	3. Анализира примјере утицаја науке и технологије на развој привреде	3. Даје критички осврт утицаја науке и технологије на развој привреде, наводећи примјере

Компонента 2				
ВАЖНОСТ НАУКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ ЗА ЖИВОТ ЧОВЈЕКА				
4. Објашњава како наука и технологија мијењају живот човјека (нпр.: градња куће, чување дјеце, посао, превоз, комуникација, хигијена, исхрана);				
5. Анализира и процјењује међузависност развоја науке и технологије и формирања друштвених вриједности, увјерења и ставова.				
Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
4. Именује научна и технолошка достигнућа у свакодневном животу	4. Објашњава употребу научних и технолошких достигнућа у свакодневном животу	4. Тумачи како је технолошки напредак мијењао природну и друштвену средину	4. Истражује како су наука и технологија мијењале живот и опажање људи о природи и друштву	4. Утврђује однос између науке и технологије и квалитета живљења
5. НП	5. НП	5. Издваја научна и технолошка достигнућа која су довела до промјене друштвене свијести	5. Анализира утицај научних и технолошких достигнућа и на промјене система друштвених вриједности, ставова и увјерења	5. Процјењује међузависност научног и технолошког постигнућа и развој комуникације са промјенама у вриједностима, увјерењима и ставовима појединаца и друштва у будућности
Компонента 3				
ВАЖНОСТ НАУКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ ЗА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ				
6. Процјењује утицај развоја науке и технологије на промјене и заштиту животне средине;				
7. Анализира међузависност закона и политике, научно-техничких достигнућа и заштите животне средине.				
Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
6. Препознаје примјену науке и технологије у промјени и заштити непосредног животног окружења	6. Описује примјере примјене науке и технологије у промјени и заштити непосредног животног окружења	6. Објашњава примјену науке и технологије на примјерима у промјени и заштити животне средине	6. Анализира примјену науке и технологије на примјерима у промјени и заштити животне средине	6. Даје критички осврт на примјену науке и технологије у промјени и заштити животне средине
7. Препознаје прихватљива понашања за заштиту непосредне животне средине	7. Разликује животну средину коју је створио човјек од природе животне средине	7. Разликују мјере јавне политике за заштиту животне средине	7. Предлаже мјере јавне политике за заштиту животне средине	7. Учествује у спровођењу мјера јавне политике за заштиту животне средине

ОБЛАСТ 4: ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ, МОЋ И ВЛАСТ				
Компонента 1				
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ ПОЈЕДИНЦА И ДРУШТВЕНИХ ГРУПА				
1. Анализира права, одговорност, улогу и статус појединца и друштвених група у односу на опште добро ⁴ ; 2. Анализира права и одговорности појединца и друштвених група у времену и простору.				
Показатељи области вјештина у складу са узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1. Препознаје основна дјечија права и одговорности у свом окружењу	1. Објашњава основна дјечија права и одговорности у свом окружењу	1. Објашњава повезаност права и одговорности појединца с потребама група	1. Испитује повезаност права, улоге и статуса појединца у друштву	1. Процењује улогу и важност власти и закона за задовољавање потреба појединца и друштвених група
2. Препознаје основна дјечија права и одговорности у времену и простору	2. Именује основна дјечија права и одговорности у времену и простору	2. Објашњава повезаност права и одговорности појединца с потребама група у времену и простору	2. Испитује повезаност права, улоге и статуса појединца у друштву у времену и простору	2. Процењује улогу и важност власти и закона за задовољавање потреба појединца и друштвених група у времену и простору
Компонента 2				
МОЋ, АУТОРИТЕТ И ВЛАСТ				
3. Објашњава појмове моћи, ауторитета и власти и на који начин се моћ, ауторитет и власт стичу, користе и оправдавају; 4. Објашњава демократске вриједности и значај истраживања о актуелним друштвеним питањима; 5. Разликује начине стицања моћи у времену и простору.				
Показатељи области вјештина у складу с узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
3. Препознаје ауторитет у непосредном окружењу	3. Објашњава утицај ауторитета у непосредном окружењу	3. Објашњава разлику између моћи и ауторитета	3. Разликује концепте моћи, ауторитета и власти	3. Расправља о могућности злоупотреба моћи и ауторитета
4. Препознаје демократско понашање у свом окружењу	4. Наводи примјере демократског понашања у непосредном окружењу	4. Описује демократске вриједности	4. Објашњава демократске вриједности и утврђује важност истраживања о актуелним друштвеним питањима	4а. Истражује актуелна друштвена питања и њихов утицај на демократске вриједности 4б. Заузима став према предмету истраживања

⁴ Опште добро је дефинисано као ... скуп свих услова друштвеног живота, који погодују пуном развоју људске личности и друштва (Википедија)

5. НП	5. НП	5. Описује различите начине стицања моћи и власти кроз историју на различитим подручјима	5. Објашњава и упоређује начине доласка до моћи и власти кроз историју и на различитим подручјима	5. Даје критички осврт на начине стицања моћи и власти кроз историју и на различитим подручјима
Компонента 3				
ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ ДЈЕЛОВАЊА И ПОНАШАЊА ГРАЂАНА				
6. Анализира права и одговорности грађана у политичком животу; 7. Објашњава дјеловање грађана које утиче на јавне политичке одлуке; 8. Објашњава механизме власти за креирање и спровођење јавних политика дјеловања; 9. Процењује учешће грађана у јавним политикама дјеловања у развоју људског друштва.				
Показатељи области вјештина у складу с узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
6. Препознаје одговорност у непосредном окружењу	6а. Учествује у процесу доношења заједничких одлука и правила важних за живот у групи (правила понашања) 6б. Описује своја права и дужности, те права и дужности људи у непосредном окружењу, и наводи њихову важност за свакодневни живот	6а. Утврђује области у којима као ученик има право активно да учествује и објашњава своје учешће и дјеловање у свом окружењу (разред, школа, клубови...) 6б. Објашњава важност одређивања правила избора и потребних особина кандидата за успјешно обављање одређених дужности	6. Анализира права и одговорности које има администрација на локалном нивоу у спровођењу јавних политика дјеловања	6а. Анализира како се формира власт, ко чини власт и које су надлежности локалних, кантоналних, ентитетских, државних власти 6б. Упорјеђује горе наведене категорије са другим државама
7. НП	7. НП	7. Објашњава да је учешће у свом окружењу (разред, школа, клуб...) важан дио цјеложивотног учења за активно и одговорно демократско грађанство	7а. Објашњава важност учешћа грађана у изради, спровођењу, праћењу и вредновању јавних политика дјеловања у појединим подручјима 7б. Објашњава шта је цивилно друштво и која је његова улога у заштити права и слобода грађана, 7с. Наводи организације цивилног друштва и описује подручја њиховог дјеловања	7. Критички објашњава уставна и законска права и одговорности грађана на основу којих они могу да подносе приједлоге и приговоре надлежним органима власти

8. НП	8. НП	8. Препознаје да власт користи механизме (мјере, одлуке, закони), како би грађани остварили одређене потребе које се тичу свакодневног живота	8. Објашњава које механизме користи власт да би се реализовале потребе грађана	8а. Расправља о утицају закона, одлука и мјера власти на креирање и спровођење јавних политика 8б. Користи механизме слободног и отвореног изражавања ставова и мишљења у оквиру постојећих структура (мјесна заједница, трибина, форум....)
9. НП	9. НП	9. Објашњава спровођење индивидуалних и групних пројеката усмјерених на рјешавање заједничких проблема у школи	9. Анализира спровођења индивидуалних и групних пројеката усмјерених на рјешавање појединачних и заједничких проблема на нивоу локалне заједнице и БиХ у прошлости и садашњости	9. Процењује учешће грађана у преиспитивању рјешења друштвених, политичких, културних и привредних проблема од локалног до глобалног нивоа у прошлости и садашњости

Компонента 4

ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМИ И ЊИХОВА СТРУКТУРА

10. Објашњава карактеристике политичког система своје земље облике и нивое власти;
 11. Разликује политичке системе и анализира њихову сложеност и утицај на развој друштва и привреде;
 12. Истражује промјене политичких система и њихових структура кроз развој људског друштва

Показатељи области вјештина у складу с узрастом за:

Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
10. НП	10. НП	10. Препознаје локалну и државну власт, разликује представнике на нивоу градоначелника, премијера, председника	10. Описује уређење политичких система на локалном и државном нивоу	10. Анализира политичке нивое своје земље, као и њихове карактеристике и упоређује са државама региона, ЕУ и свијета
11. НП	11. НП	11. Препознаје утицај локалне и државне власти на развој привреде и друштва у заједници	11. Описује основне одлике политичких система, као и начине њихових утицаја на развој друштва и привреде	11. Анализира и упоређује политичке системе, као и начине њиховог утицаја на развој друштва и привреде

1. НП	12. НП	12. Препознаје промјене политичких система и њихових структура у прошлости	12. Описује начин промјене политичких система и упоређује њихове структуре кроз развој људског друштва	12. Анализира и истражује промјене у политичким системима и њихових структура кроз развој људског друштва
-------	--------	--	--	---

ОБЛАСТ 5: НАУКА И ЊЕНИ ПРИНЦИПИ, ФИЛОЗОФСКИ КОНЦЕПТИ				
Компонента 1				
ПРИНЦИПИ НАУЧНИХ СПОЗНАЈА				
1. Примјењује филозофске спознаје у критичком промишљању властитог искуства и дјеловања; 2. Разликује спознајне приступе, методе и принципе научног истраживања; 3. Повезује научне спознаје са властитим искуством и дјеловањем.				
Показатељи области вјештина у складу с узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
1. Упознаје свијет појединачних материјалних ствари увиђајући сличности и разлике (индуктивна метода)	1. Описује свијет појединачних материјалних ствари увиђајући сличности и разлике (индуктивна метода)	1. Предочава да оно што важи уопште важи и за појединачне случајеве исте врсте (дедуктивна метода)	1. Процјењује питања смисла и значења, повезаности мишљења и језика	1. Анализира онтолошка, гносеолошка и аксиолошка питања
2. НП	2. НП	2. Описује промјене посматрањем у истраживачком поступку и изводи закључке	2. Препознаје и дефинише проблем, начине рјешавања и извођење закључака	2. Користи принципе смисаоности, кохерентности и верификације у научно истраживању
3. НП		3. НП	3. Повезује научне спознаје с властитим искуством и дјеловањем	3. Примјењује научне принципе у истраживању

Компонента 2 ФИЛОЗОФСКИ КОНЦЕПТИ				
4.Анализира филозофска учења и њихов утицај на друштво; 5. Истражује основне сазнајне концепте (логички, етички, естетички и религијски).				
Показатељи области вјештина у складу с узрастом за:				
Крај предшколског васпитања и образовања (5/6 год.)	Крај 3. разреда (8/9 год.)	Крај 6. разреда (11/12 год.)	Крај деветогодишњег васпитања и образовања (14/15 год.)	Крај средњошколског васпитања и образовања (18/19 год.)
4. НП		4. Разликује оно што потиче из искуства од теоријског мишљења	4. Објашњава искуствени (емпиристички) и теоријски (рационалистички) поглед на свијет	4. Анализира исходе филозофских учења и њихову повезаност са друштвеним животом
5.НП		5. Описује појмове који се односе на логички, етички, естетички и религијски концепт (истина, добро, лијепо и Бог)	5.Тумачи логичке, етичке, естетичке и религијске сазнајне концепте са становишта друштвене прихватљивости	5. Критички се осврће на савремено схватање истинитог, доброг, лијепог и Бога

ПОЈЕДИНАЦ, ДРУШТВО, КУЛТУРА И ГЛОБАЛИЗАЦИЈА
Исходи учења за:
<p>Идентитет, појединац, друштво и људска права</p> <p>12. Анализира етнички и културни идентитет у односу према културним идентитетима у држави, Европи и свијету;</p> <p>13. Процењује како породица, религија, пол, етничка припадност, национална припадност, друштвено-економски статус и остали групни идентитети и културни утицаји доприносе развоју појединца;</p> <p>14. Тумачи права на људско достојанство, слободу и једнакост, те препознаје универзалност људских права.</p>
<p>Настајање, ширење и прихватање култура</p> <p>4. Објашњава како су језик, историја, вјеровања, усмена предања, умјетност одраз културе, и како утичу на понашање људи који живе у одређеној култури;</p> <p>5. Разумије/анализира начине и посљедице ширења култура, те сложеност њиховог ширења и утицај на вриједности и вјеровања;</p> <p>6. Објашњава важност уважавања култура унутар и између група;</p> <p>7. Објашњава културно наслеђе, као што су: народни обичаји, норме, друштвене институције, умјетност и табуи и анализира њихово схватање у садашњости и/или прошлости;</p> <p>8. Анализира улогу појединца у очувању природне и културне баштине у завичају, домовини и свијету.</p>
<p>Глобализација на локалном и међународном нивоу</p> <p>9. Објашњава како језик, умјетност, вјеровања и други елементи културе и друштвених појава утичу на глобализацију и обрнуто;</p> <p>10. Утврђује повезаност локалног и глобалног, традиционалног и модерног-постмодерног, већинског и мањинског, духовног од материјалног, етничког и мултикултуралног;</p> <p>11. Утврђује како појединци, групе, народи и нације утичу на глобалне односе, догађаје и промјене.</p>
ВРИЈЕМЕ, КОНТИНУИТЕТ И ПРОМЈЕНЕ
Исходи учења за:
<p>Историјска раздобља, њихова повезаност и утицај на слијед догађаја</p> <p>1. Објашњава повезаност кључних догађаја и процењује трајање идеја у времену;</p> <p>2. Разликује узроке и посљедице, те међузависност појава и процеса, континуитета и промјена у развоју друштва;</p> <p>3. Истражује историјска раздобља, како би разумио њихов утицај на слијед догађаја.</p>
<p>Друштво у времену</p> <p>4. Упоредије аспекте друштва (привредне, културне, религијске, политичке, као и свакодневни живот) кроз различите контексте у времену и историјском раздобљу;</p> <p>5. Објашњава утицај појединца, идеја и догађаја на развој друштва у прошлости и садашњости.</p>
НАУКА И ТЕХНОЛОГИЈА, ПРИВРЕДА И ЗАШТИТА ОКОЛИНЕ
Исходи учења за:
<p>Важност развоја науке и технологије за привреду</p> <p>1. Анализира међузависност научно-техничких достигнућа и развоја привреде;</p> <p>2. Процењује економске ресурсе и потребе, понуду и потражњу роба и услуга, и потрошњу;</p> <p>3. Објашњава улогу науке и технологије у развоју привреде.</p>

<p>Важност науке и технологије за живот човјека</p> <p>4. Објашњава како наука и технологија мијењају живот човјека (нпр.: градња куће, чување дјеце, посао, превоз, комуникација, хигијена, исхрана);</p> <p>5. Анализира и процјењује међузависност развоја науке и технологије и формирања друштвених вриједности, увјерења и ставова.</p>
<p>Важност науке и технологије за животну средину</p> <p>6. Процјењује утицај развоја науке и технологије на промјене и заштиту животне средине;</p> <p>7. Анализира међузависност закона и политике, научно-техничких достигнућа и заштите животне средине.</p>
<p>ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ, МОЋ И ВЛАСТ</p>
<p>Исходи учења за:</p>
<p>Права и одговорности појединца и друштвених група</p> <p>1. Анализира права, одговорност, улогу и статус појединца и друштвених група у односу на опште добро⁵;</p> <p>2. Анализира права и одговорности појединца и друштвених група у времену и простору.</p>
<p>Моћ, ауторитет и власт</p> <p>3. Објашњава појмове моћи, ауторитета и власти и на који начин се моћ, ауторитет и власт стичу, користе и оправдавају;</p> <p>4. Објашњава демократске вриједности и значај истраживања о актуелним друштвеним питањима;</p> <p>5. Разликује начине стицања моћи у времену и простору</p>
<p>Јавне политике дјеловања и понашања грађана</p> <p>6. Анализира права и одговорности грађана у политичком животу;</p> <p>7. Објашњава дјеловање грађана које утиче на јавне политичке одлуке;</p> <p>8. Објашњава механизме власти за креирање и спровођење јавних политика дјеловања;</p> <p>9. Процјењује учешће грађана у јавним политикама дјеловања у развоју људског друштва.</p>
<p>Политички системи и њихова структура</p> <p>10. Објашњава карактеристике политичког система своје земље - облике и нивое власти;</p> <p>11. Разликује политичке системе и анализира њихову сложеност и утицај на развој друштва и привреде;</p> <p>12. Истражује промјене политичких система и њихових структура кроз развој људског друштва.</p>
<p>НАУКА И ЊЕНИ ПРИНЦИПИ, ФИЛОЗОФСКИ КОНЦЕПТИ</p>
<p>Исходи учења за:</p>
<p>Принципи научних спознаја</p> <p>1. Примјењује филозофске спознаје у критичком промишљању властитог искуства и дјеловања;</p> <p>2. Разликује спознајне приступе, методе и принципе научног истраживања;</p> <p>3. Повезује научне спознаје са властитим искуством и дјеловањем.</p>
<p>Филозофски концепти</p> <p>4. Анализира филозофска учења и њихов утицај на друштво;</p> <p>5. Истражује основне сазнајне концепте (логички, етички, естетички и религијски).</p>

⁵ Опште добро је дефинисано као ... скуп свих услова друштвеног живота, који погодују пуном развоју људске личности и друштва (Википедија)

Шематски приказ области и компоненти за друштвено-хуманистичку област

КЉУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ – ПРОЖИМАЈУЋЕ ТЕМЕ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКУ ОБЛАСТ

Социјална и грађанска компетенција	<ul style="list-style-type: none"> • Препознавање властитих емоција, занимање за друге културе и поштовање других култура; • Разумијевање властитог народног идентитета и себе као припадника неке групе у интеракцији са културним идентитетом Европе и остатка свијета; • Свијест о европском и свјетовном културном наслеђу и о културној и језичкој разноликости свијета; • Познавање лингвистичких и културних посебности друштва и заједница, у којим се говори одређени страни језик; • Развијање свјесности и разумијевања социокултурних и међукултурних правила и норма <ul style="list-style-type: none"> • Уважавање карактеристичних црта друштвених односа (поздрави, начин обраћања); • Уважавање правила лијепог понашања (изразити захвалност, наклоност, подијелити бригу, радост итд.); • Уважавање разлика у језичким регистрима (нивои формализма); • Конструктивно комуницирање и поштовање у друштвеним ситуацијама, добра међуособна комуникација.
Самоиницијатива и предузетничка компетенција	<ul style="list-style-type: none"> • Управљање пројектима; • Препознавање властитих јаких и слабих страна; • Рад у тимовима на кооперативан и флексибилан начин; • Конструктивна сарадња у активностима, и кориштење вјештина групног рада; • Управљање ризиком и развијање свијести о одговорности.
Културна свијест и културно изражавање	<ul style="list-style-type: none"> • Избјегавање стереотипа, приманье компромиса, развијање личног интегритета и поштовање интегритета других, примјерно самопоуздање; • Конструктивно изражавање властитог мишљења и фрустрација, способност емпатије; • Познавање најзначајнијих културних достигнућа, укључујући и попкултуру, уважавање умјетничког рада и културних догађаја; • Уважавање и уживање у умјетничким дјелима и изведбама, и развијање осјећаја за лијепо.
Креативно-продуктивна компетенција	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање комплексног мишљења: <ul style="list-style-type: none"> • сажимање, генерализовање, подршка кориштењу виших когнитивних способности, као што су анализа, синтеза, вредновање, кориштење критичког мишљење (разликовање између чињеница и мишљења, аргументовање теза); • Развијање креативности и потребе за израживање, те осјећај за естетске вриједности: <ul style="list-style-type: none"> • производња и повезивање различитих идеја, производња претпоставки и различитих производа; • Развијање отворености различитог културног изражавања и припремљености за развијање властите креативности и способности изражавања: <ul style="list-style-type: none"> • способност толерисања супротних идеја; доношење закључака независно; • развијање позитивног става и спремности за релативизовање сопственог става и система вриједности, развијање спремности за одступање у односу на устаљена понашања према другим културама. • Подршка радозналости, жељи за новим знањима: <ul style="list-style-type: none"> • омогућавање изражавања властитих мисли, идеја, емоција; • развијање способности посматрања, учествовања и интегрисања нових искустава и спремности за мијењање претходних.

Литература:

- НПП-и - гимназије Словеније (1998, 2006),
- НПП-и - основне школе Словеније (1999, 2006),
- *Nacionalni okvirni Kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje, te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje Hrvatske (2010)*
- *Идентификација кључних компетенција и животних вјештина у БиХ (2011)*
- National Standards for Social Studies Teachers • Volume I, National Council for the Social Studies, 8555 Sixteenth Street, Suite 500, Silver Spring, Maryland 20910, USA. www.socialstudies.org, 20.2. 2104.
- Извјештај о прегледу постојећих ЗЈНПП-а и НПП-а за деветогодишње основне школе у БиХ, Осигурање квалитета у образовању у БиХ (2009)
- National Council for the Studies (NCSS), Curriculum Standards for Social Studies, <http://www.socialstudies.org/standards/strands> 15.1.2014.
- Петриншак, С., *Образовна политика и курикуларни приступ*, Педагошки факултет, Осиек (2008),
- Предметни НПП-и Црне Горе (2011),
- Савић, М. *Практикум за дефинисање исхода учења*, Архитектонски факултет, Београд (2008),
- Стернберг, РЈ, *Когнитивна психологија*, Јастребарско, Слап (2004),
- Стратешки правци образовања у БиХ с планом имплементације 2008–2015. (2008),
- Визек Видовић, В., *Компетенције као исходи учења, трајно образовање*, Загреб (2008).

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Издавач:

Агенција за предшколско, основно и средње образовање

За издавача:

Маја Стојкић, директорка Агенције за предшколско, основно и средње образовање

Лектура:

Зорица Рудић

ДТП:

АПОСО